

При державному міністерстві під головуванням державного міністра створюється Рада лісового господарства. Вона повинна брати участь у обговоренні лісових питань особливого значення. До Ради лісового господарства входять представники лісовласників, профспілок лісового господарства, органів з охорони природи і навколишнього середовища, планування і догляду за ландшафтами, а також деревообробної промисловості. З метою оперативного вирішення питань у громадських і приватних лісах до Ради лісового господарства державного міністерства включаються представники приватних та громадських лісовласників, які виконують функцію зв'язку та спостереження без права участі в обговореннях [3].

Серед позитивних сторін системи управління лісами Саксонії можна виділити відкритість та прозорість державного управління, орієнтованість на багатоцільове використання лісів, сприяння розвитку та підтримка лісоволодінь недержавної форми власності. До недоліків можна віднести поєднання державними органами функцій господарського та відомчого управління щодо лісів державної форми власності.

Досвід Німеччини багато в чому міг би бути корисним для України. Насамперед, варто було б запозичити деякі принципи управління лісами та лісової політики. Зокрема, принцип створення однакових умов щодо діяльності суб'єктів господарської діяльності різних форм власності в лісовому секторі, залучення громадськості до управління лісами через прозорість процесу управління, врахування думки зацікавлених сторін під час здійснення планування на державному та регіональному рівнях, принцип багатоцільового використання лісів, однакової важливості всіх функцій лісу. Проте не доцільно копіювати певні елементи німецької системи управління лісовим господарством без врахування традицій господарювання, що склалися в Україні.

Література

1. **Forstpolitishes** Programm des Freistaas Sachsen. – Freistaats Sachsen: Staatsministerium für Landwirtschaft, Ernährung und Forsten, Stand: 01.04.98.
2. **Häusler Andreas, Scherer-Lorenzen Michael.** Sustainable Forest Management in Germany: The Ecosystem Approach of the Biodiversity Convention reconsidered, Results of the R+D – Project 800 83 001. – Bonn, Germany 2002.
3. **Waldgesetz** für den Freistaat Sachsen, Vom 10 April 1992.
4. **Weber Norbert.** Current Issues of German Forest Policy: *Наук. вісник УкрДЛТУ: 36. наук.-техн. праць. – Львів: УкрДЛТУ. – 2002, вип. 12.4. – С. 272-278.*

УДК 630*676.2

Доц. М.Т. Бець, канд. екон. наук – УкрДЛТУ

ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ДЕРЖЛІСГОСПІВ

Розглянуто стан та обумовленість обсягів доходів та витрат лісового господарства України, запропоновано модель оцінки економічного зростання держлісгоспів з врахуванням екологічної складової.

Ключові слова: коефіцієнт економічного зростання, ділова активність, екологічність використання лісових ресурсів, екологічна відповідальність.

Ecological aspect business valuing activity of forestry

Considered state and stipulate of scopes incomes and expenses of forestry Ukraine, suggested model valuing with ecological consideration.

Keywords: coefficient economic grow, business activity, ecologization make use forest resources, ecological responsibility.

Постановка проблеми. Лісове господарство України як вид економічної діяльності характеризується невиправдано низькою ефективністю відносно потенційних можливостей природно-кліматичних умов. Незважаючи на здійснення земельної реформи лісгоспи державної форми власності уникають визначення їх як суб'єктів підприємницької діяльності з лісівництва, залишаючись дотаційними за економічним змістом і безконтрольними – за екологічним та лісівничим.

Зростання обсягу продукції державних лісогосподарських підприємств носить двоякий характер, оскільки нехтується природоохоронна складова цього виробництва. Така закономірність носить тотальний характер, тому необхідно вдосконалити методичні підходи щодо оцінки ділової активності державних лісогосподарських підприємств з огляду на рівень екологічності використання деревних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основу планового відтворення лісонасаджень складають ліси державного значення, які перебувають у віданні Держкомлісгоспу України при їх площі 7,1 млн. га. або 66 % загальної площі лісових угідь країни. Стан лісокористування і лісовідновлення на Україні характеризується зростанням як обсягів продукції лісового господарства, так і обсягів вивезення деревини (табл. 1, 2) [5].

Табл. 1. Динаміка лісовідновлення і лісокористування в Україні за 1970-2003 рр.

Роки	Вивезення, тис. м ³	Лісовідновлення, тис. га	Обсяг продукції лісового господарства, млн. грн.	Рубання лісу головного користування, тис. га
1970	9271,0	59,3	—	—
1980	9977,0	46,0	—	—
1985	10845,0	43,5	—	27,0
1989	10595,0	42,2	—	27,8
1997	10597,6	38,5	373,0	21,7
1998	10548,7	36,7	396,6	21,2
1999	10308,7	38,6	521,3	21,4
2000	11261,7	37,8	744,4	22,2
2001	12022,3	42,6	824,2	23,2
2002	12827,0	45,9	946,8	25,1
2003	14266,0	48,3	1108,9	26,1

У переважній більшості лісових областей здобутки (лісовий дохід) конституційних власників природних ресурсів – лісокористувачів є значно меншими за обсяги витрат на користування лісових ресурсів (від витрат на лісове господарство).

Надходження коштів за лісовими ресурсами до бюджету не покривають витрат на ведення лісового та мисливського господарства за винятком Закарпатської, Житомирської і Чернігівської областей.

Табл. 2. Динаміка обсягу робіт у лісовому господарстві за 2001-2003 рр.

Регіони (області)	Площа земель лісо- вого фонду на 1.01.96 р.		Обсяг продукції (робіт, послуг)		Заготівля деревини	
	тис. га	Питома вага	млн. грн.	Питома вага	тис. щіль- них м ³	Питома вага
2001 рік						
Україна, в т. ч.	10782,2	100,0	824,3	100,0	12022,3	100,0
Житомирська	1089,5	10,4	100,3	12,2	1414,2	11,8
Київська	746,0	6,9	74,8	9,1	1014,8	8,4
Львівська	689,9	6,4	63,2	7,6	797,9	6,6
Рівненська	845,9	7,8	81,9	9,9	897,7	7,5
Чернігівська	713,4	6,6	58,7	7,1	1090,4	9,1
2002 рік						
Україна, в т. ч.	10782,2	100,0	946,8	100,0	12826,8	100,0
Житомирська	1089,5	10,4	116,5	12,3	1559,8	12,2
Київська	746,0	6,9	91,6	9,6	1157,6	9,0
Львівська	689,9	6,4	67,7	7,2	807,0	6,3
Рівненська	845,9	7,8	92,1	9,7	958,4	7,5
Чернігівська	713,4	6,6	42,3	4,5	624,5	4,8
2003 рік						
Україна, в т. ч.	10782,2	100,0	1108,9	100,0	14265,9	100,0
Житомирська	1089,5	10,4	141,0	12,7	1936,7	13,6
Київська	746,0	6,9	109,0	9,8	1346,9	9,4
Львівська	689,9	6,4	83,9	7,6	860,8	6,0
Рівненська	845,9	7,8	108,3	9,7	1045,9	7,3
Чернігівська	258,0	2,4	45,0	4,1	739,6	5,2

Причин тому багато, але найвагомішим є встановлення державою символічних цін (такс) за деревину на пні та комерційні домагання підприємців – лісокористувачів [1]. Кошти реально отримані за питомими цінами продажу деревини на пні не погоджені з витратами власника на вирощування деревини. Таким чином залишається напівлегальне право ДЛГ на здійснення розробки лісосік, заготівлі лісових матеріалів, їх переробки, а також реалізації на ринку, ринок лісосічного фонду відсутній. Чинна система економічних відносин в українському лісівництві не змушує підприємців – в особі держлісгоспів спрямовувати виробничу діяльність на користь державі, а механізм використання деревини залишається завуальованим.

Постановка завдання (цілі статті). В умовах невідповідності економічної та технічної політики вітчизняних лісівництв та чинного законодавства оцінка ділової активності лісокористувачів може бути здійснена на основі *коефіцієнта стійкості економічного зростання* з врахуванням екологічної складової [3, 4]:

$$K_{ez} = \frac{P_e}{\Pi} \cdot \frac{\Pi}{V_p} \cdot \frac{V_p}{A} \cdot \frac{A}{BK}; \quad K_{ez} = K_e K_{\Pi} K_p K_z, \quad (2)$$

де: P_e – величина коштів, що вкладено на екологізацію виробництва, тис. грн.; Π – чистий прибуток; V_p – обсяг реалізації продукції, робіт та послуг; A – величина активів; BK – власний капітал.

На етапі формування узагальнюючих показників оцінки ділової активності, які розробляються за кожним із аналітичних напрямків з урахуванням відібраних окремих коефіцієнтів їх вагомості, пропонується розраховувати нормативний показник аналогічно до інтегрального показника фінансового стану підприємства. При його визначенні висувається додаткова умова: співвідношення фактичного значення коефіцієнта і його критичного рівня не повинно перевищувати одиниці. Таким чином, це співвідношення береться без обмежень, якщо його рівень не перевищує одиниці, в іншому разі – він дорівнює одиниці [2]. Систему коефіцієнтів за напрямками оцінки ділової активності, що входять до складу узагальнюючого показника, пропонується сформувати таким чином (табл. 3):

Табл. 3. Характеристика узагальнюючих показників ділової активності з врахуванням екологічної складової

Узагальнюючі показники та їхня економічна сутність	Коефіцієнти, що входять до його складу екологічної складової	Методика розрахунку (ФР* – фінансовий результат)
1. Рівень екологічності, який характеризує кількість перероблених відходів виробництва (κ_e)	1.1. Екологічність деревних і не деревних ресурсів	(Обсяг деревних і не деревних ресурсів): (Загальний обсяг лісових ресурсів)
	1.2. Екологічність мисливських ресурсів	(Обсяг мисливських ресурсів): (Загальний обсяг лісових ресурсів)
	1.3. Екологічність рекреаційних ресурсів	(Обсяг рекреаційних ресурсів): (Загальний обсяг лісових ресурсів)
2. Рівень рентабельності продажу, який характеризує скільки прибутку підприємство отримує з 1 грн. чистого доходу (κ_n)	1.1. Прибутковість операційної діяльності	(ФР* від операційної діяльності): (Чистий дохід)
	1.2. Прибутковість підприємства	(ФР від звичайної діяльності): Чистий дохід
	1.3. Прибутковість продукції	(ФР від операційної діяльності): (Собівартість реалізованої продукції)
3. Рівень віддачі ресурсів характеризує обсяг реалізації продукції, що припадає на 1 грн. коштів, вкладених у діяльність підприємства (κ_p)	2.1. Продуктивність праці	(Чистий дохід (виручка)): (Середньоспискова чисельність працівників)
	2.2. Віддача основних засобів	(Чистий дохід (виручка)): (вартість основних засобів)
	2.3. Оборотність активів	(Чистий дохід): (валюта балансу)
4. Рівень фінансової залежності, що характеризує ступінь фінансування діяльності за рахунок власних джерел (κ_3)	3.1. К-т автономії	(Власний капітал): (вартість активів)
	3.2. К-т фінансової стабільності	(Власний капітал + довгострокові зобов'язання): (вартість активів)
	3.3. К-т маневрування	(Власні оборотні активи): (Власний капітал)

Інтегральний показник ділової активності може набрати фактичного і нормативного вигляду залежно від того, які узагальнюючі показники використовуються при його обчисленні. У першому випадку його верхній граничний рівень не обмежується, у другому – він не перевищуватиме одиниці.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Запропонований підхід до аналізу ділової активності підприємств лісового господарства у разі потреби дає змогу доповнювати будь-яку кількість аналітичних напрямків окремими коефіцієнтами у системі екологічної оцінки користувачів природними ресурсами.

Економічна відповідальність у природокористуванні й охороні навколишнього середовища (еколого – економічна і правова відповідальність, зокрема екологічна відповідальність) на сучасному етапі перехідного до цивілізованих ринкових відносин суспільства має ґрунтуватися на цілісній системі таких принципів як забезпечення паритету економічних, екологічних і соціальних цінностей та результатів господарської діяльності, досягнення оптимального поєднання вертикальної і горизонтальної відповідальності, невідвротність економіко – правових санкцій та ін.

Екологічно відповідальна поведінка господарюючих суб'єктів має заохочуватися за допомогою фінансово-економічних методів. Економічною і одночасно правовою основою функціонування і подальшого вдосконалення механізму екологічної відповідальності є конституційні відносини власності на майно, землю, природні ресурси, які зі свого боку визначають тип такого механізму (форми, методи, функціонально-структурні елементи та ін.).

Література

1. Бобко А. Окремі аспекти економіки сучасного лісівництва в Україні// Економіка України, № 7(512). – С. 41-49.
2. Житний П.Є. К вопросу оценки деловой активности субъектов хозяйствования. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 1999. – С. 465-470.
3. Ізмайлова К.В. Сучасні технології фінансового аналізу: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2003. – 148 с.
4. Сенько Є.І., Дворянина Н.С. Система показників оцінки комплексного використання лісових ресурсів/ Наук. вісник УкрДЛТУ: Зб. наук.-техн. праць. – Львів: УкрДЛТУ. – 2001, вип. 11.3. – С. 46-53.
5. Статистичний бюлетень за 2003 рік. Державний комітет статистики України. – Київ. – 218 с.

УДК 336.221:563.24:346.62:330.15:658.1:336.563

Доц. О.Я. Савчук,
канд. екон. наук – УкрДЛТУ; асист. Н.В. Савчук – ЛДФА

ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ У ПЛАНУВАННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Обґрунтовано основні принципи удосконалення функції планування як невід'ємної складової ефективного менеджменту зовнішньоекономічної діяльності з врахуванням стандартів екологічного менеджменту. Запропоновані рекомендаційні принципи і положення планування сприятимуть забезпеченню виконання завдань і досягнення цілей суб'єктами спеціальних економічних зон. Доведено, що планування повинно бути обов'язковою функцією екологічного менеджменту у загальній структурі як тактичного, так і стратегічного управління.

Ключові слова: функції управління; менеджмент зовнішньоекономічної діяльності; стандарти екологічного менеджменту.

Doc. O.Y. Savchuk – USUFWT; assist. N.V. Savchuk – SFA of Lviv

Economic and ecological problems in planning foreign economic activity of enterprises

Taking into consideration ecological management standards, basic planning function improvement principles are brought to light as essential part of effective management of